

Peter De Graef over Geloof

‘Geloven’ onderscheidt zich van ‘wéten’. Die dingen die we wéten zijn de bewezen, aantoonbare dingen. We achten iets aangetoond wanneer het is opgemeten en gelinkt aan een getal - bijvoorbeeld een olifant weegt 7000 kilo - dat op zich dan weer ingepast is in een wiskundig model waarin nog meerdere getallen van andere opgemeten dingen. - de vlinder weegt 0,005 kilo. Dus er gaan 1 400 000 vlinders in een olifant - dit soort onzin weten we! Met zekerheid. Geloven daarentegen doe ik in dingen die wel zeker weet maar die niet aan aantonen. Niet kan linken aan een opgemeten cijfer. Bijvoorbeeld; ‘In den beginne was het woord.’

!!!???

Laat maar liggen die meter.

Geloven is in wezen een vorm van verbeelding. Als ik ergens in ‘geloof’, dan wil dat zeggen dat ik mij, datgene waarin ik geloof, zo krachtig voor de geest kan halen dat ik het als werkelijkheid ga ervaren. Een kind gelooft bijvoorbeeld in Sinterklaas, dan kan dat kind zich die Sint zo levendig voorstellen dat het ... Oh! ... het paard al over het dak hoort lopen. En de vader van dat kind gelooft bijvoorbeeld in een voetbalploeg - neem nu De Graafschap - dan wil dat zeggen dat hij zich zo sterk kan voorstellen dat ze kampioen gaan worden dit jaar dat ze het al zijn in zijn beleving. Ze moeten natuurlijk die doelpunten nog maken, maar dat is slechts een formaliteit voor de ware gelovige.

Geloven heeft dus niks te maken met waarheid. Want de meesten onder u gaan er bijvoorbeeld van uit dat Sinterklaas niet bestaat. Desondanks is de man verantwoordelijk voor een omzet van ruim 14 miljoen euro aan cadeautjes en speelgoed elk jaar rond deze tijd. Vind ik heel knap voor iets wat niet bestaat. Want ikzelf, die meen wel te bestaan; ik zou niet weten hoe ik dat voor mekaar moet krijgen.

Geloof en waarheid hebben een zeer wankele relatie. Maar om dat helder te krijgen moeten we het begrip waarheid even onder de microscoop leggen. Etymologisch gezien is het woord 'waarheid' verwant aan woorden als 'waren' zoals in 'koloniale waren' of 'bederfelijke waren', 'bewaren', 'warenhuis' enz. De 'Waarheid' is in wezen iets wat gedurende een zekere tijd be-waard kan worden. Iets wat gedurende een zekere tijd geldig blijft. En als we daar verder op ingaan, ontdekken we al gauw dat er twee soorten waarheid zijn, ten eerste is er de waarheid die we zelf voortdurend maken, want we zijn dol op de waarheid en als wij mensen ergens dol op zijn gaan we het zelf produceren en dat doen we dan door middel van consensus. Wanneer we het met z'n allen ergens ten gronde over eens te zijn, dan ervaren we dat als waarheid; Als ik zeg 'de lucht is blauw', zal niemand me daar op aanvallen; terwijl het onzin is. Neem een bokaal lucht. Niet blauw. Probeer de blauwheid van de lucht te isoleren en laat het mij zien. Gaat niet lukken. Dat is dus een consensus. Iets waarover we hebben afgesproken dat we daar geen ruzie over gaan maken. Dergelijke afspraken zijn zeer zinvol en prettig. Maar ze zijn niet waar. Een tweede manier waarop we waarheid maken is doordat we gedurende lange tijd met z'n allen op dezelfde tijdstippen dezelfde dingen doen. Bijvoorbeeld met kerst tuigen we een boom op. Dat noemen we traditie. Traditie is evenmin waar, maar wordt wel als waarheid ervaren. Dat is nu eenmaal zo, dat doen we al jaren zo, dat is altijd zo geweest. Neem nu: Nieuwjaar bijvoorbeeld; dat het op 1 januari Nieuwjaar is. Dat is op zich volkomen onzin! Ik weet wel dat we op die dag het feit vieren dat onze planeet ten opzicht van de zon weer ongeveer op hetzelfde punt staat als het jaar voordien. Maar onze planeet staat elke dag ten opzichte van de zon op ongeveer hetzelfde als het jaar voordien. Kunnen we alle dagen wel een fles champagne gaan opentrekken. Want verder is er op 1 januari niks te vinden, in het hele universum niet, geen halve molecule die zich verplaatst op grond waarvan we kunnen zeggen: 'Zag je het!?' Dat was het! Nieuwjaar'.

Niks.

Alleen op dat kleine planeetje dat verloren in het zonnestelsel hangt; een zonnestelsel dat op zich ook onvindbaar in de Melkweg is en een Melkweg die op zich een detail blijkt te zijn in een ontzettend universum op ons kleine blauwe bolletje, staan ze met z'n zeven miljard 10! 9! 8! 7! 6! Terwijl d'r is niks aan de hand. Ga op het moment suprême in om het even welk bos staan of vaar met een bootje een eind de zee op bij de overgang van oud naar nieuw dan zal je aan alles merken: d'r is niks aan de hand.

Nieuwjaar is een door onszelf gecreëerde vorm van waarheid die zich alleen manifesteert in ons eigen mentale systeem. En in dat mentale systeem koesteren

we de meest uiteenlopende absurde waarheden, zoals het belang van een doelpunt in de eerste klasse, het idee 'ik kan niet leven zonder deze vrouw.' (de hele schepping leeft zonder deze vrouw dus waarom zou jij dat niet kunnen?) tot overtuigingen als 'het ligt aan het grootkapitaal' of 'het komt door de vluchtelingen' etc. Allemaal onzin die vermomd als waarheid in onze levens rondspookt vanaf het moment dat we het ernstig nemen, dat we d'r in geloven.

Vele mensen hebben daarom, op zoek naar vastigheid hun vertrouwen gevestigd in de wetenschap. In de wetenschap hanteren ze de meter. En de meter is een betrouwbare maatstaf. Want het is een meter voor iedereen; Voor de gelovige en de ongelovige, bij nacht en ontij, voor de Chinezen en voor de Inca's, van de middeleeuwen tot ver voorbij het jaar 4134, het is een meter en het zal altijd een meter blijven. Hier kunnen we mee werken! Objectief! Niet voor interpretatie vatbaar. Dat gaf aanvankelijk een euforisch gevoel. Het was het begin van onze dataverslaving. Uit dat gevoel is het materialisme ontstaan. Want alleen de materie is meetbaar. Het materialisme zelf helaas is niet meetbaar. Hoeveel weegt het? Hoe hoog is het? Hoe diep!?! Het materialisme zelf is weer een geloof. Het geloof dat er alleen materie is. Een hachelijk geloof, daar we in ons eigen wezen voortdurend op dingen stuiten - gedachten, emoties, aandrang, verlangen, wil - die vormeloos zijn, gewichtloos en immaterieel.

Toch bestaat er ergens een absolute waarheid. Een waarheid waarnaar in vrijwel alle religieuze geschriften wordt verwezen. Deze absolute waarheid valt helaas niet in taal om te zetten. Omdat taal zich bedient van woorden en omdat woorden rationele concepten zijn De ratio is iets is wat zich alleen in ons hoofd, in ons denken afspeelt, terwijl de absolute waarheid zich voortdurend uitdrukt in dat wat eenvoudig weg 'is'. Elke poging om iets zinvol over de absolute waarheid te zeggen resulteert in geschriften die misgeïnterpreteerd kunnen worden, een interpretatie op grond waarvan men mogelijk hoofden begint af te hakken en vrouwen onderdrukken en medemensen in het wilde weg dood te schieten.

Maar hoe verwerpelijk wij al die dingen ook vinden, ook zij zijn een uitdrukking van de absolute waarheid.

Deze column was te horen in De Ontbijtclub van MATZER Theaterproducties d.d. 6 december 2015